

Овсянюк Дмитро Іванович,
начальник аналітичного відділу (Центр
кримінальної аналітики) Національної
академії внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯК СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Ураховуючи необхідність постійного вдосконалення правоохоронної системи та посилення її спроможностей, Національна поліція України досліджує та впроваджує найбільш ефективні методи та способи протидії злочинності, особливо організованої, з урахуванням передового міжнародного досвіду правоохоронної діяльності, зокрема найкращих практик використання можливостей кримінального аналізу та його інструментів.

Кримінальний аналіз набув активного розвитку в 60–70-х роках минулого століття в Сполучених Штатах Америки у формі картографування злочинності, виявлення її тенденцій та закономірностей, як статистичним методом, так і шляхом вивчення конкретних поліцейських звітів про злочини. Довівши свою дієвість у протидії злочинності, підрозділи кримінального аналізу поступово стали невід’ємною частиною структури багатьох правоохоронних органів, а напрям отримав суттєве фінансування.

У Великій Британії кримінальний аналіз, у сучасній його формі, було впроваджено в другій половині 80-х років минулого століття, а 90-ті стали періодом його розквіту у світі. Зокрема, було створено відповідний підрозділ у Генеральному секретаріаті Інтерполу та рекомендовано країнам-членам розглянути можливість створення таких підрозділів, зважаючи на важливість кримінального аналізу, як корисного інструменту боротьби та запобігання всім видам злочинності на національному й міжнародному рівнях. Рада Європи, узагальнивши сучасні методи роботи серед держав-членів, зокрема у сферах боротьби з економічною та організованою злочинністю, прийняла Рекомендацію Комітету міністрів державам-членам щодо необхідності діяти на основі стратегії, зокрема шляхом використання оперативних даних і кримінального аналізу для досягнення поставлених цілей.

Водночас у цей період створюються та активно розвиваються технології пошуку, обробки, аналізу, зберігання, візуалізації інформації та картографування.

Посилення аналітичної складової в діяльності поліції слугувало основою формуванню та розвитку в провідних правоохоронних структурах світу нової моделі боротьби зі злочинністю та поліцейської практики – концепції поліцейської діяльності, керованої розвідувальною аналітикою (Intelligence-led Policing (ILP)), головною ідеєю якої є управління та формування рішень у правоохоронній сфері на основі аналізу.

Упровадження цієї Концепції в Національній поліції України за участю міжнародних експертів стало однією з відповідей на сучасні загрози та виклики правоохоронній системі України.

Попри те, що аналітична робота й кримінальний аналіз існували в органах внутрішніх справ до створення Національної поліції України та надавали суттєві результати, ця робота багато в чому була недооцінена та не набула значного поширення, здійснювалась не системно.

Значним кроком у напрямі впровадження концепції ІЛР в Національній поліції України стало створення 2017 року профільного самостійного підрозділу в структурі кримінальної поліції – Управління кримінального аналізу. На сьогодні профільним підрозділом у сфері кримінального аналізу є відповідний Департамент, а підрозділи кримінального аналізу створені в складі всіх головних управлінь Національної поліції в регіонах та м. Києві.

За п'ять років свого розвитку, підрозділи кримінального аналізу довели свою необхідність та здатність суттєво підвищувати ефективність поліцейської діяльності з протидії злочинності, зокрема під час розкриття злочинів та викриття порушників закону.

На сьогодні Департамент кримінального аналізу – це ефективний структурний підрозділ Національної поліції, працівники якого постійно вдосконалюють аналітичні навички, працюють з найсучаснішими аналітичними інструментами та залучаються до розкриття найбільш резонансних кримінальних правопорушень.

Організація кримінального аналізу в сучасному вигляді стала можливою завдяки новій концепції діяльності, яка базується на пошуку, дослідженні та впровадженні найбільш ефективних інформаційних технологій і підходів до організації

роботи, адаптації найкращого міжнародного та вітчизняного досвіду до сучасних реалій.

Зокрема, на основі вивчення та аналізу зарубіжного досвіду, а також досвіду аналітичних підрозділів інших правоохоронних органів України, роботу кримінальних аналітиків організовано за моделлю «лінійного» аналітичного супроводження слідчих і розшукових заходів. Окремі аналітики закріплені та здійснюють аналітичне супроводження заходів з протидії: розбійним нападам, незаконному заволодінню транспортними засобами, незаконному обігу наркотиків, незаконному заволодінню грошима шляхом пошкодження банкоматів, злочинам, пов'язаним з торгівлею людьми і незаконною міграцією, незаконному обігу зброї, злочинам проти життя та здоров'я, кваліфікованим крадіжкам, учинених учасниками злочинних груп. Такий підхід дозволяє накопичувати, систематизувати та узагальнювати наявну інформацію, на основі якої створюються нові концептуальні моделі організації протидії вказаним видам злочинів і перейти до більш системного підходу в боротьбі зі злочинністю, стати проактивними в попередженні правопорушень.

Не менш важливим кроком у розвитку кримінального аналізу стала передача автоматизованої інформаційної системи оперативного призначення до структури підрозділів кримінального аналізу та формування ними автоматизованих інформаційних систем, що утворюються в процесі здійснення підрозділами Національної поліції аналітичної і оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи.

З огляду на посилення ролі систем відеоспостереження в протидії злочинності й забезпеченні публічної безпеки та порядку, у структурі Департаменту кримінального аналізу створили підрозділ відеоаналізу. Працівники підрозділу працюють з інноваційним програмним продуктом аналізу відеозображень, що дозволяє суттєво підвищити якість та оперативність аналізу масивів відеоінформації.

Шлях розбудови моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою, є непростим, а успіх її реалізації передбачає поєднання багатьох факторів. Водночас результати її впровадження засвідчують, що на сучасному етапі цей шлях є оптимальним.